

GRESSforum

SAMARBEIDSPARTNERE

Høstnyheter fra Toro.

Som stolt generalagent for merkevarer som blant annet Toro, kan vi tilby golfbaner, en fullstendig maskinløsning og alt hva det innebærer. Vi har maskiner for alle typer arbeid og mange svært kunnskapsrike medarbeidere og fremfor alt, service og reservedeler raskt levert til deg. Vi vet hvor viktig det er for deg å holde golfbanen i topp stand.

Toro fabrikken i USA, en av verdens største produsenter av golfmaskiner har resurser til å utvikle nye og innovative produkter, på bildene under viser vi noen av nyhetene.

Nye

Toro Reelmaster 3550-D

3-sylindret Kubota dieselmotor med 24,8 hk.
208 cm klippebredd. Fem hydraulisk drevne
ballanserte DPA-klippeaggregater.
Og slette dekk.

Nye

Toro MultiPro 1750

Ny sprøytebil med 2 sylindret Kohler bensinmotor 27 hk.
Og helt ny og bedre drivlinje.

Toro ProForce

Med Toros effektive turbinblåser Pro Force rydder du enkelt bort løv,
klippet gress, kvister, sand og grus og annet søppel fra golfbanen.

Toro STX-26

Beltedreven stubbfreser.

Toro® markedsføres av Hako Ground & Garden AS – Tlf 22 90 77 60 – www.hako.no

Gressforum 01-1-2013

TORO

Count on it.

STRESS

Bare tanken på at vinteren skal komme å ødelegge igjen, er en stor stressfaktor i seg selv. Så her må skuldre senkes så ikke stresset tar overhånd. Stress fører som kjent til sykdom, både hos mennesker og dyr. Og ikke minst planter... Gressplanter.

Noe av det viktigste jeg har lært som Greenkeeper her oppe i kalde nord, er at stress fører til sykdom. Og klarer man å holde stressnivået lavt, er sjansene for å overleve stor. Både som Greenkeeper og gressplante. Problemet er at symptomene viser seg så sent, gjerne mange måneder etter at problemene egentlig oppstår. På gresset ser vi det mange ganger først på våren året etter. På oss selv kanskje når vi endelig tar ferie etter en lang og tøff sesong. Man slapper av og senker skuldrene og så: pang, der kom forkjølelsen.

Men vi lærer da etter hvert. Vi som har hatt problemer med stress og vinterskader flere ganger, har noen triks vi kan prøve for å forsøke å forebygge. Men noen fasit på hvordan finnes ikke, og kommer heller ikke til å finnes tror jeg. Det eneste vi kan gjøre, er å prøve. Å ikke gjøre noe, er i hvert fall det verste man gjør.

Jeg har et favoritt-uttrykk jeg bruker når stressnivået på golfbanen er for høyt: "Ta det rolig, det er bare en plen voksne leker på"

Nå gleder vi oss til en liten ferie og så til tidenes beste gresskurs, for å lære flere triks.

Ha en fin vinter

Ole Albert Kjosnes

President NGA

I skrivende stund er vi på Byneset Golf i full gang med vinterforberedelsene på banen. Vi har sprøytet og dypluftet 18-hullsbanen og skjærer grøfter i greenene for at vannet skal renne av og ikke fryse til is. (At ikke arkitekten forstod dette, er for meg en gåte) Dreneringsarbeide ellers på banen er også noe vi skal rekke før vinteren. Og alt dette må være ferdig før telen går i ned i jorda. Med alle sesongarbeiderne sendt hjem, er det en kamp mot tiden.

BIRDIE MEDLEMMER

Gressforum utgis av Norwegian Greenkeepers Association.
Det trykkes i 600 eksemplarer og sendes til abonnenter og medlemmer av NGA.

Ansvarlig redaktør:
Agnar Kvalbein, Telefon 404 02 089
agnar.kvalbein@nga.no

Layout: Trond Nor-Hansen
Forsidebilde: Utstilling Hauger GK
Trykk: bkgrafisk

Annonser:
Mari Myhre
adm@nga.no
Helside: Kr 8.000,-
Halvside: Kr 5.000,-
Kvartside: Kr 4.000,-
Spesialplassering + 20%
Rabatt ved 4 innrykk - 20%

Frister for annonser og annet stoff:
15.februar, 15.mai,
15.august, 15. oktober
Utgivelse ca 4 uker etter materiellfrist

Norwegian Greenkeepers Association
Daglig leder: Mari Myhre
Telefon: +47 40402089

Telefon: +47 91690906 / +47 32793312
e-post: adm@nga.no
Fagansvarlig: Agnar Kvalbein
Telefon +47 40402089
E-post: agnar.kvalbein@nga.no
www.nga.no
Postadresse: Myhreaveien 28
3483 Kana – Holmsbu

Vinteroverlevelse

Av: Mari Myhre

Dette blir gang på gang utpekt av greenkeeperne som det vanskeligste temaet. Når vi skulle ha årets siste Erfa treff på Bærum var det lett å velge tema. Vinterskader er også hovedtema på Gresskurs 2014.

Hvert år rammes om lag 70 % av golfanlegg i nordiske land av vinterskader. For det meste kommer skadene på Green, men ved store skader kommer det også på andre deler av anlegget. Skadene fører til en sen start på sesongen, og dårlig spillekvalitet helt inn i sommermånedene- i enkelte tilfeller blir det ikke bra før det har gått en hel spillesesong.

Dersom anlegget har store vinterskader fører dette til store kostnader i forhold til driftsmateriell og mange arbeidstimer må legges ned for å få opp ei ny

gressmatte. Dette gir store økonomiske konsekvenser ikke bare ved de økte driftskostnadene, det gir også betydelig lavere inntekt fra greenfee spill. Ofte følger det rekonstruksjonsbehov og ønsker om rehabilitering i kjølevannet av store skader. Særlig mye overvann, som vi har hatt flere høster, viser tydelig behovet for bedre drenering og kontroll med overvann.

Den norske vinteren varierer fra stabilt kald vinter med 5-7 måneder fast snødekke, til ustabile vinter med snø, regn og slaps. Vinterskadene varierer fra soppsykdommer, til problemer som har med is, vann og uttørking av gressplantene.

De siste vintrene har vi sett store nedbørmengder om høsten, og trolig vil

vi som resultat av global oppvarming se enda varmere og mer varierende vintervær. Dette vil gi enda større fare for skader knyttet til is og vann på golfbaner. Varierende vintertemperaturer vil også øke risikoen for at herdigheten som plantene opparbeider seg i løpet av høsten brytes. Avherding er en viktig årsak til skadene som vi ser om våren.

Det er forsket på vinteroverlevelse ved Bioforsk Landvik på oppdrag fra Sterf. Disse forskerne kommer på Gresskurs 2014 og vi gleder oss til å lære mer om dette kostbare problemet som så mange greenkeepere sliter med årlig.

Kunnskap er viktig for å kunne gi gresset best mulig forutsetning for å overleve vinteren. Dette er et tema alle greenkeepere bør og kan lære enda mer om !

INNKALLING

**Årsmøte i NGA, Tyrkia
Fredag 10 januar 2014**

- A. Valg av møteleder og referent samt to personer til å underskrive protokollen
- B. Godkjenning av dagsorden
- C. Behandling av regnskap og styrets årsberetning
- D. Valg av president og styremedlemmer
- E. Valg av valgkomitè
- F. Valg av revisor
- G. Fastsette kontingenter for kommende år
- H. Vedta budsjett

Innkommne saker må være styret i hende senest 2 måneder før årsmøtet (ref. NGA sine lover)

Årets greenkeeper i Sverige

SGA hedrer hvert år en spesielt dyktig greenkeeper. Dette året gikk prisen til Stefan Nilsson som er Course Manager på Vallda golfklubb, sør for Göteborg. Jakken, som tildeles årets greenkeeper, ble delt ut under banketten under ELMIA. Samtidig fikk Lena Capotondi en ærespris. Hun har arbeidet i SGF i mange år, men også vært som en mor for mange svenske greenkeepere.

Stefan fikk anledning til å utdype sin filosofi som greenkeeper på et eget seminar dagen etter. Han la stor vekt på at en

Course Manager må like være sjef. Man må like å bestemme og å ta ansvar. Det er nødvendig å være synlig og tydelig til stede i organisasjonen for å få gjennomslag for de målene man har. Og tydelige mål er viktig. Mål både for seg selv og for banen. Det gjør det mulig vite når man har lyktes. Og målet i Stefans liv er at han vil være lykkelig. Greenkeeperyrket er utrolig allsidig og det er forventninger på mange plan.

Derfor er det en spennende jobb med store muligheter. For å unngå kritikk

er det viktig å være proaktiv. Være den første som tar tak i og informerer om problemene. På den måten slipper man å komme i forsvarsposisjon.

Stefan Nilsson er en mann som har mange av de egenskapene som skal til for å lykkes. Han kombinerer drømmer og struktur på en sjelden måte, og han er i stand til å formidle mål og visjoner slik at andre blir inspirert til å gå samme veien. Gressforum trykket en reportasje fra banen hans, Vallda GCC, i 2010 nr 4.

Greenkeeping

Gilla vara chef
Golf
Skriwa
Intresse
Fåfånga/stil
Ambitioner
Informera
Presentera

Rapportera
Struktur
Motivera
Mål
Strategier
Planer
Förekomma
Förhandla

Pedagog
Coach
Föredöme
Ödmjuk
Tuff
Noggrann
Göra färdigt
Social

Ekonom
Arbetsledare
Projektledare
Arkitektur
Miljö
Må bra
Ha kul

I sin presentasjon ga Stefan en liten oversikt over hva en head greenkeeper sysler med.

Stefan Nilsson og Lena Capotondi ble hedret på banketten som SGA og SGF arrangerte på Elmia i september.

Elmia 2013

Av: Agnar Kvalbein

Elmia i Jönköping har annenhvert år vært samlingsplass for greenkeepere rundt en stor messe og seminarer. Svenska Golfförbundet og SGA samarbeider om dette arrangementet.

Det var ikke mange norske greenkeepere på messa. Her er Morten Bjørnøy fra Oustøen GCC innom standen til Toro, der Øyvind Martinussen (til høyre) fra Hako i Norge møtte kundene sammen med Sigurd Syr (venstre)

Måleinstrumenter som kan bidra til høyere banekvalitet. Til venstre en TDR fuktighetsmåler. Til høyre er et nytt instrument som måler hardheten på greener. Det kalles Truefirm og er utviklet av USGA som et rimeligere alternativ til en Clegg hammer.

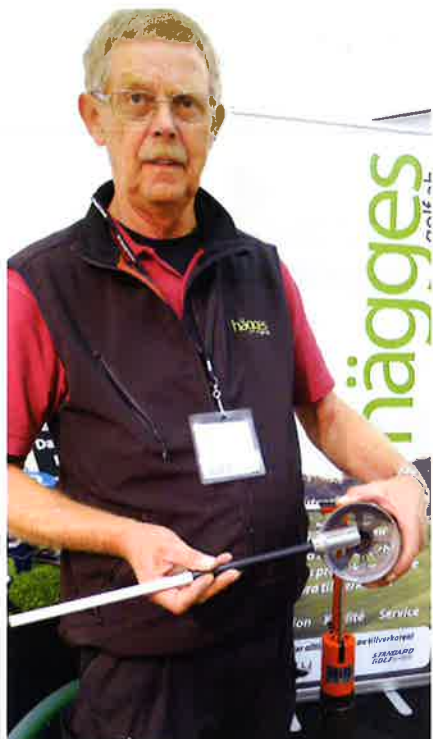
Toro presenterte en liten sprøytebil. Den tilfredsstiller alle krav som vil bli stilt ved funksjonstesting av sprøyter. Blant annet er omrøringskapasiteten god. Bommen håndteres raskt hydraulisk. En computer sørger for riktig dosering under alle forhold.

Her er de samarbeidende organisasjonene samlet, og smilet illustrerer at de var fornøyd med arrangementet.

Lennart er også tidligere leder av SGA. Nå bruker han litt tid på å selge flaggstenger som står i vinden og kopper som ikke samler vann og sand.

Stefan Schön, Miklagard, som var leder av SGA forrige år, hadde en god følelse etter å ha vandret rundt på utstillingen. Han opplevde at optimismen var på vei inn igjen i Svensk golf. Han var også glad for at organisasjonene samarbeidet om dette arrangementet igjen.

Det er ikke mange norske leverandører på det svenske markedet, men Tor Mjøen stilte opp med maskiner som er blitt populære i Norge.

Kevin Colins var course manager på Losby før han reiste til Borås og ble pappa. Han hilser til alle venner i NGA. Jeg spør om han fant noe interessant, og han svarer at den store roughklipperen til Jacobsen bidrar til å gi Toro konkurranse på dette området. Han mener at det kan være bra.

Det er et stort utvalg av jern som kan settes i luftemaskiner. Prisene varierer her fra 15 til 70 kroner stykk.

Tomas Näsélius var banekonsulent i SGF. Nå vil han bidra til vedlikehold av dreneringssystem med denne mobile spyleenheten.

Underlag for bunkere er omtalt i Gressforum dette året. Her er et alternativ. Gummigranulat.

Det var nå et bredt utvalg av klipperoboter å se. Denne, fra John Deere var ikke av de store, men av den sorten som mange av oss snart vil ha i hagen.

Klippere til å trekke etter traktor har ikke vært mye brukt på norske golfbaner. Dette er en effektiv kar. Se omtale i reportasje fra Eiker golfklubb.

Banemester Hilde

Utdannet greenkeeper

Av: Agnar Kvalbein

Jeg har stor respekt for Hilde Taklo Knutzen. Hun har vært sjefen min som styreleder i NGA, og er en av dem som tydelig sier hva hun mener. Det er noe av det jeg verdsetter høyest. Derfor er det med en blanding av beundring og respekt at jeg dukker opp på hennes trange kontor innerst i maskinhallen utenfor sørvestre hjørneflagget på Ullevaal Stadion en regntung oktoberdag.

Hilde har tilbragt weekenden på en vei-løs 20 m² hytte langt inne i Nordmarka. Hytta leier hun på åremål, men robåten som frakter henne inn til hytta, er hennes egen. Jeg tror temperaturvariasjonen ble for stor, sier hun, for å forklare at forkjølelsen herjer i kroppen og legger litt slør over blikket.

2013 har vært et tungt år. Utbygging har holdt på i ett år nå. Banen var dårlig i vår. Det førte til en kunstgressdisku-

sjon som fortsatt pågår. På toppen av det hele har Vålerenga spilt dårlig og det har vært publikumssvikt. De første åra var nesten for gode. Man lærer mest i de tunge åra.

Hilde er opptatt av personlig utvikling og sier: Nå skal jeg ut av styret i NGA. Der har jeg lært mye, ikke bare om hva som skjer blant greenkeepere, men også på det personlige plan. Det å ikke være hundre prosent enig innad og samtidig fronte styrets meninger utad. Det å stå opp i en forsamling å si noe, var ikke akkurat meg.

Hilde sier at hun kom «hjem» til Ullevaal. Siden 1. desember 2010 og hun har nå hatt ansvar for banen tre i sesonger. Jeg er vokst opp på Ullevaal. Stadion var en viktig del av barndommen, og jeg har gode minner. Da det var kamp plukka jeg flasker med fatteren under første omgang og gikk inn og så kamp etterpå.

Det var annerledes den gangen. I pausen ble portene åpnet. Andre omgang var gratis. Nå lukker vi i pausen for at ikke flere skal slippe inn. Ullevål idrettslag betydde mye for meg under oppveksten og der spilles det bandy. Blant oss som jobber her på banen er det golf og bandy som er hovedinteressen og både bakeren, sjefen for vaskeriet, Kjell (stasjonsjefen) og Øyvind spilte bandy slik fatteren gjorde.

Jeg fikk nok en tryggere start enn andre fordi jeg møtte kjente fjes da jeg kom hit. Men jeg fikk ikke jobben fordi fatteren jobber her. Han er 67 år nå og jobber nå som min assistent i en 50 % stilling. Det var nok litt uvant å få dat-tera som sjef, men det har fungert veldig bra. Vi har et profesjonelt forhold på jobben.

Hilde har kvalifikasjonene i orden. I skoletida hadde hun sommerjobb på

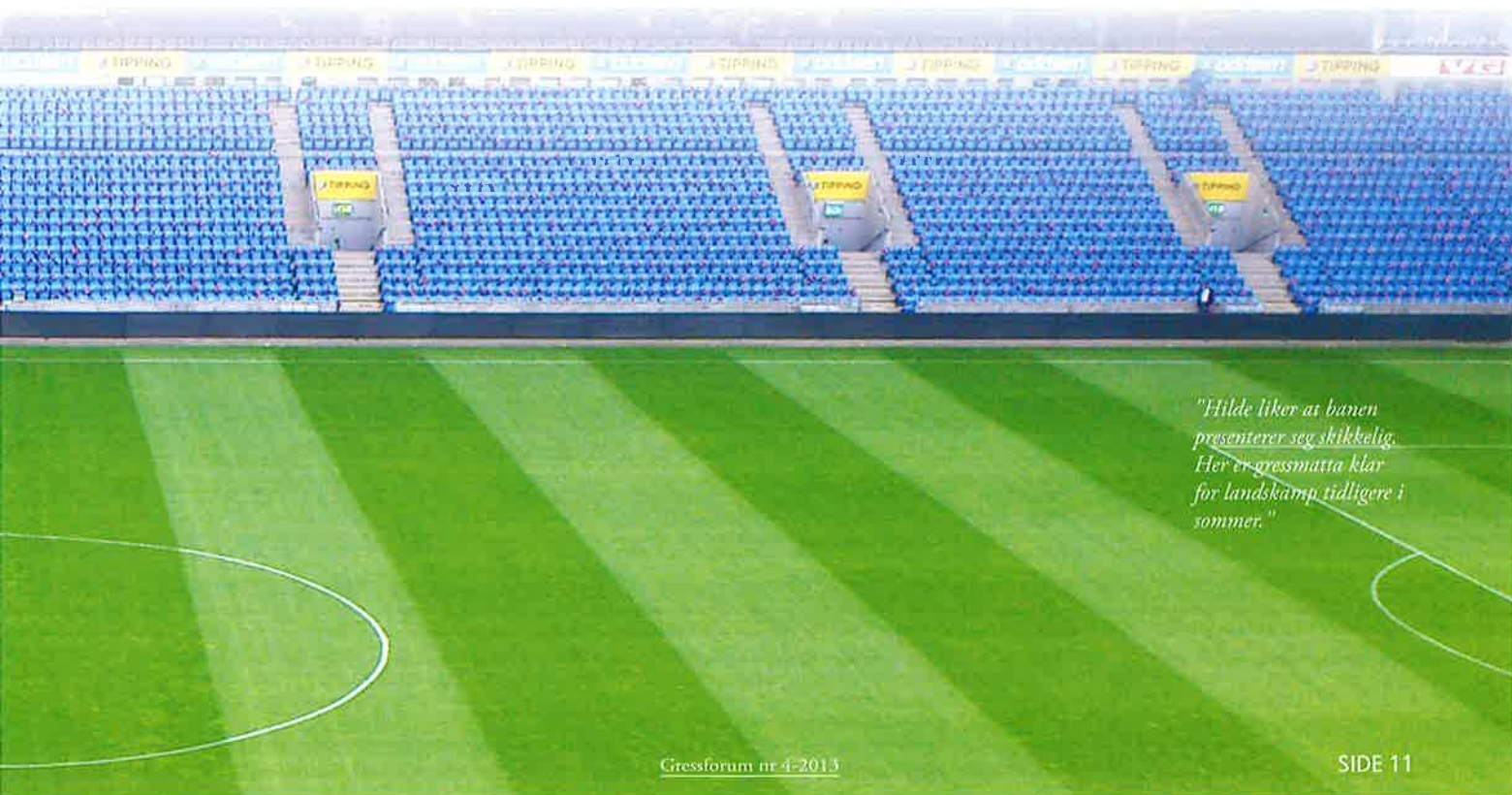
Lysrigg er et viktig hjelpemiddel for å holde banen fin utover høsten. Lys og undervarme er verktøy som golfbanene ikke har, og som det er forsket lite på.

stadion. I 2001-2002 tok hun greenkeeperutdanning på Gjennestad. Etter to års jobb på Hauger reiste hun sammen med Hæge Kranstad (klassevenninne, eks president i NGA, nå head greenkeeper på Ballerud) til Skottland. På Elmwood College tok hun først Higher National Certificate (HNC) og deretter Higher National Diploma (HND). Skoleåra i Skottland ga meg en fantastisk nettverk. Særlig verdifull ble dugnadene som vi var med på under flere store turneringer. På Dunhill Cup stilte course mangagers fra de kjente banene opp side om side med oss studenter. Vi raket bunkere sammen og det ble knyttet bånd som har hatt stor verdi. Det var veldig gøy. Tradisjonen med å stille opp for hverandre kunne vi hatt mer av i Norge også.

Jeg har jobbet på Hauger golfklubb og på Ballerud. Arbeid på golfbanen kan bli monotont. Kanskje det jeg liker

aller best ved jobben på Ullevaal er at det stadig skjer noe. Foran kamp er jeg på banen kl 8 om morgenen. Litt senere kommer TV-folkene. Så ankommer fler og fler inntil det topper seg med selve kampen. Det er intenst. Det er gøy. Det er litt som å være på fest, sier Hilde entusiastisk med latter i munnen. Jeg hadde ikke samme engasjementet for golf som det jeg opplever her. En head greenkeeper må være vel tilpasset til golfmiljøet for å kunne yte 120 %. Jeg føler at miljøet på Ullevaal appellerer til meg. Da jeg kom tilbake til Oslo fra Skottland ble jeg medlem av Klanen og fotballinteressen økte. Endte opp på sang/stå feltet under kamp.

Oppgaven min her er å dyrke gress, men hovedranken er at jeg skal produsere en god spilleflate. På en måte føles det enklere enn på golfbanen. Det er en fryd å kunne jobbe med gress som ikke

"Hilde liker at banen presenterer seg skikkelig. Her er gressmatta klar for landskamp tidligere i sommer."

Banemester Hilde

klippes under 22 mm. Men det stilles høye krav, og faglig sett er det den lange sesongen som er utfordringen. I høst har vi hatt 13 treninger og 6 kamper på en måned og gresset gror jo ikke godt om høsten. Den største utfordringen er likevel våren. I år var det landskamp mot Albania 22. mars. Det betydde trening både 20. og 21. Om kvelden da Albania gikk av banen var det begynt å bli frost i matta og om natta var det minus 10 grader. Før kampen måtte jeg ut med en maskin for å jevne matta. Det var ikke optimalt, men nødvendig. Jeg fikk lite kritikk av spillerne, men kjente det godt både i hodet og kropp etter en sånn periode. Det er vel en del av jobben på et vis.

Nå gleder jeg meg til det roer seg i desember. Samtidig kjenner jeg motivasjon for neste sesong. Selv om vi skulle få en dårlig vår. Det er jo det som gir de største faglige utfordringene. Men negative oppslag i medier er noe dritt. Alle kommentatorene har meninger om matta, og kan tillate seg å mene akkurat hva de vil. Men det er sjelden spillerne klager. Å ha Barcelona på besøk uten å høre en klage, er jeg godt fornøyd med for de er vant til å uttrykke sin misnøye. I fjor fikk Ullevaal prisen for beste bane i Tippeligaen. Da følte jeg at det var fortjent. Banen var fin.

Jeg spør om hun kan fortelle hvordan banen stelles, men Hilde vil ikke gå i detaljer om dette. Ikke for å holde på

hemmeligheter, men fordi alle baner må stelles ut fra sine forutsetninger. Første året la jeg en ganske detaljer skjøtelsesplan, men aldri igjen..

Men jeg lærte noe i Skottland som jeg har tatt med meg. At «less is more». Derfor tenker jeg meg grundig om før jeg går ut på banen med maskiner. Det skal ha en klar hensikt. Jeg veier alltid nytten og slitasjen opp mot hverandre. Spesielt viktig er det å være forsiktig vår og høst. Om sommeren går det som regel alt bra. Jeg har en gjødselplan, men følger den ikke slavisk. Det er vel ikke sånn som dere teoretikere liker å høre, sier Hilde til meg med glimt i øyet. Endringer av spilleplan, nye konserter og andre arrangementer gjør det van-

Da Hilde startet på jobb og fant denne semitraileren i 16-meterfeltet ble hun ikke blid. Konserter er også noe som gjør jobben som banemester utfordrende.

Hilde har fått hjelp og støtte fra kolleger på Hauger golfklubb. Her er Eoin Moroney og Roy Kristiansen på laglederbenken.

skelig å følge en plan 100%.

Jeg er nok kjent for å være skeptisk, og jeg burde kanskje prøve ut flere nye ting. Mange selgere har sluttet å ringe. Jeg blir vel tøffere med åra.

Etter mange år i faget føler jeg at kunnskapen sitter i magen, og jeg begynner nå å stole mer på magefølelsen. Jeg har aldri vært noen teoretiker, men jeg erkjenner at jeg nok er bedre utdannet enn de fleste kollegene i fotballbransjen. Men jeg synes det går bra, også med de forholdene som er vanskelige. Under varme og lys er verktøy som ingen vet så mye om. Nå i år har jeg fått inn automatikk til lysriggene. Det gjør at plantene kan få litt mørke om natta. Det tror

jeg er bra. Det virker naturlig.

Jeg er nøye med hvordan banen presenterer seg. Ikke bare under kamp. Ullevaal er arbeidsplass for mange, og det holdes mange konferanser og møter her. Alle går og ser ned på matta. Jeg har fått høre av folk som jobber i NFF at de er stolte av banen nå. Det er en god tilbakemelding.

Er du like nøye med å presentere deg selv som banen? Jeg er mer opptatt av hva jeg sier enn hvordan jeg går kledd. Som jente får jeg nok oppmerksomhet i dette miljøet. Ryddig kommunikasjon med gjester, trenerteamet på landslaget og Vålerenga er viktig.

Kunstgress på Ullevaal? Saken kom opp

igjen i sommer. Jeg avventer de høye herrers beslutning. Det viktigste er at de bestemmer seg. Det er vanskelig å jobbe langsiktig før dette er bestemt. Men personlig ser jeg ikke for meg en fremtid der jeg går og skyver på gummi-kuler. Det er ikke det jeg har utdannet meg til. Jeg pleier presentere meg som banemester, utdannet som greenkeeper. Vi har et unikt faglig miljø blant greenkeepere. Det er vanskelig å tenke seg hvordan det hadde vært uten NGA og alle de kollegene som det er naturlig å snakke med.

TveitPark

**RANSOMES
JACOBSEN**

Ny Ransomes-Jacobsen importør i Norge for Ransomes, Jacobsen, Cushman og EZ-GO Spør oss om tilbud før du handler maskiner.

Vareadresse:
TveitPark AS
Strandgaten 111
4307 Sandnes

Kontoradresse:
TveitPark AS
Eventyrveien 8B
4315 Sandnes

Telefon:
+47 - 905 60 660
E-post: gunnar@tveitas.no
web: www.tveitpark.no

Stenging av banen om høsten

Av: Agnar Kvalbein

Tidligere i høst fikk jeg spørsmål om høststening fra Erik Dahl, som er Course Manager på Kungliga Drottningholms Golfklubb i Stockholm. Jeg svarte så godt jeg kunne. Han sendte meg tilbake det han selv hadde skrevet på klubbens hjemmeside. Nedenfor er en oppsummering av det vi skrev til hverandre. Vi trykker gjerne andre argumenter fra dere som leser dette.

Erik Dahl er også faren til barnebarna til head greenkeeper på Oppegård GK, Pelle Dahl.

Jeg kjenner ikke at det der publisert relevante forskningsresultater om hvordan spill eller slitasje kan påvirke vinteroverlevelsen. Vårt vinterforsøk med klippehøyder viste at krypkvein kan klippes kort helt til vinteren kommer uten at det påvirket negativt. Det var heller en tendens til litt mindre snømugg på kveingreener som var klippet lavt.

Brian Horgan fortalte på et rødsvingel-seminar i sommer, at de hadde forsøk i Minnesota som viste at rødsvingel som hadde blitt kjørt på om høsten (med golfbil) overlevde bedre enn der det ikke hadde vært slik slitasje. Men dette var rødsvingel. Resultatet var overraskende,

men han tolket det slik at vekstpunktet som ble presset ned i bakken var litt bedre beskyttet mot frost. Av samme grunn var det nå vanlig å anbefale mye dressing om høsten i dette området.

De praktiske erfaringene jeg har hørt fra norske greenkeepere er at de som har en 9-hulls bane som kan benyttes helt til snøen kommer, ikke ser mer skade på her enn på hovedbanen som stenges. Men vi har sett mange tydelige skader der det er kjørt eller tråkket på frosne greener. Kjent er bildet av sporene om våren etter han som kjørte rundt og tok inn flagg for vinteren.

Kanskje må vi først og fremst argumentere økonomisk og praktisk for å stenge? Til dette svarte Erik at han overfor styret hadde gitt disse argumentene: Det er veldig få som golfer etter 15. oktober. Om banen skal holdes oppe, så kreves det daglig vedlikehold for å holde en viss standard. Flagg og teeklosser må flyttes, løv blåses, dugg fjernes og bunkre rakes. Dette tar mye av tiden og gir en høy kostnad pr spiller.

De få spillerne gjør også skade på gresset med divots og nedslagsmerker. Åpne sår har veldig liten mulighet til å vokse sammen ved lave temperaturer, og dermed kommer ugrasfrø (tunrapp) som henger på golfernes sko lett i kontakt med jorda. Og tunrapp vet vi gir dårlig kvalitet i lengden både med tanke på sykdommer og vinteroverlevelse.

Selv med få spillere blir slitasjen stor fordi det ikke er tilvekst i gresset, og skadene repareres ikke når veksten har stoppet opp om høsten. Hvert fottrykk blir derfor en stressfaktor for plantene og det går ut over den reservenæring som planten skulle lagret inn for vinteren. Siden vi på vår bane har stort spil-

letrykk, behøver plantene noen uker i fred om høsten for å restituere seg etter slitasjen.

Før vinteren kommer er det mye som skal gjøres for å forberede banen på vinteren. Dette arbeidet må gjøres i god tid før vinteren for at plantene skal få tid til å restituere seg etter det stresset som lufting og dressing skaper. Dette arbeidet burde helst gjøres mens plantene er i god kondisjon og har tilvekst. I høst vil vi foreta en dyplufting og la hullene stå åpne gjennom vinteren. Det gir mye luft i vekstmassen og bidrar til bedre drenering av overflatevannet. På lang sikt gir dette også bedre omsetning av thatch. Lufting og dressing påvirker spillekvaliteten negativt, og fordi veksten i gresset stopper opp, blir det dårlige forhold over lang tid.

Vi har også mye annet arbeid å gjøre før vinteren. Spredere skal justeres, vegkanter skal skjæres og noen steder må vi gjøre litt ekstra dreneringsarbeid for å sikre spillbare flater neste år.

*Om høsten er banen fin. Men hva venter oss i april?
Vet du hvor dette er? Foto: Simen Tolgensbakk*

FIRMA *guide*

EAGLE

Hako Ground & Garden AS

Postboks 73 Alnabru, 0614 OSLO
Besøksadr: Verkseier Furulundsvei 13, Alnabru
Øyvind Martiniussen
Telefon: 22907760 - Telefax: 22907770
Mobil: 90147475 - E-post: hako@hako.no
Hjemmeside: www.hako.no

Forhandler av: Toro spesialklippere for golf og snøfresere, sylindere og rotasjonsklippere.
Hako rengjøringsmaskiner. Sisis plenvedlikeholdsutstyr.
Import salg og service av Toro golfmaskiner, Club Car golf og transportbiler, Foley slipemaskiner og Kiota traktorer.

Grønt AS

Fruktveien 9, 3400 Lier
Espen Bergmann
Mobil: 46417909
Telefon: 32228575 Fax: 32228560
E-mail: espen.bergmann@felleskjopet.no
Egil Andersen
Mobil: 90628841
Epost: egil.martin.andersen@felleskjopet.no
Hjemmeside: www.gront.no www.felleskjopet.no
Forhandler av: Everris® (tidl. Scotts) spesialgjødelse i granulert og flytende form til sportsgress. Arena™ granulert og krystallinsk gjødelse fra Yara. BioKombi kombinert organisk/mineralsk gjødelse. Biostimulanter fra ledende produsenter. Grasfrø herunder enkeltsorter, spesialblandinger og standardblandinger. Vekstmasser, toppdressing, farget sand, bunkersand, Divot Mix, drengsgrus og Kulestein fra Sibelco og Dansand. Aktivt kull, Vekstduker, Gjødelspredere, Bunkerraker, Fargestoff til gras og mineraler, Indikatorfarge til sprøytemidler. Analyse av jordprøver, rådgivning for etablering og vedlikehold av golf- og fotballbaner

BIRDIE

VVS Comfort AS

Boks 154, Tunveien 14
1820 SPYDEBERG
Christian Grimeland
Telefon: 69838585
Telefax: 69838275
Mobil: 951 42 218
E-post: christian@vvscomfort.no
Hjemmeside: www.vvscomfort.no
Forhandler av: Toro automatiske vanningsanlegg, og agro drypp dryppvanning.

Floratine Norge AS

Gullfunnet 50, 1570 DILLING
Mikael Waldner
Telefon: 69 26 86 26
Mobil: 41447091 E-post: micke@floratine.no
Morten Eirik Engelsjød
Mobil: 48092582
Olav Bodilsen
Mobil: 45603262
Hjemmeside: www.floratine.no

Forhandler av: Spesialgjødelse i fast og flytende form, biostimulanter, jordforbedringsmidler, sprøytesåingsprodukter og plenfrø til golfbaner, fotballbaner og andre arealer med slitedekke av gras. Luftepinner, hullpiper og underkniver.
Vi tilbyr rådgivning innenfor nybygging, rehabilitering, renovering og skjøtsel av golf- og fotballbaner. Sliping av aggregater/underkniver kan vi utføre på stedet med vår mobile slipeenhet.

Indigrow

Gavin Matthews
Indigrow Ltd
Mob: +47 97128521
E-post: gavinm@indigrow.com
Web: www.indigrow.com www.indigrow.se
Forhandler av: Spesialgjødelse til golfbaner, og annet sportsgress. Rotstimulatorer og jordforbedringsmidler.

Reinhardt Maskin AS

Hvamveien 2 Postboks 68, 2026 SKJETTEN
Morten Bunes
Mob: 40 44 28 19
E-post: bunes@reinhardt.no
Hjemmeside: www.reinhardt.no
Forhandler av: John Deere Rotor- og sylindertilklippere, traktorer, transport maskiner, luftpuststyr og oppsamlere. Redexim luftmaskiner, såmaskiner og annet vedlikeholdsutstyr. Hunter slipemaskiner. Lastec rotorklippere. Tru-Turf Greenrulle, Carrier Turf lufter og såmaskin. Buffalo Turbin løvblåser. Billy Goat løvsuger og løvblåser.

S48 VANNINGSANLEGG AS

Postboks 288, 1372 Asker
Serhat Øzsatici
Telefon: 66761777
Telefax: 66901295
Mob: 95896688
E-post for firmaguide: post@s48.as
E-post for Serhat Øzsatici: serhat@s48.as
E-post for Lars Carlsson: Lars@s48.as
Hjemmeside: www.s48.as
Forhandler av: S48 - Rain Bird vanningsanlegg. Salg - service - montering. Kartprogram for golfbaner/GPS oppmåling, Kasco og Otterbine fontener, nedplogging av rør/kabler og kjedegraving.

Svenningsens AS

Hellerud Gård
Bråteveien 192, 2013 Skjetten
Kaare Martin Grasmø
Telefon: 64 83 25 00
Mobil: 92644990
Telefax: 45 59 45 98
E-post: mail: kmg@svenningsens.com
Hjemmeside: www.svenningsens.no
Forhandler av:
Kubota traktorer og kompakttraktorer, Kubota gressklippere og arbeidskjøretøy, Wiedenmann produkter for bearbeiding og vedlikehold av gress og kunstgress, Dakota toppdressere og tilhengere, Imants lineærluftere, Koro renoveringsmaskiner, Vredo såmaskiner, TP-flushuggere, Holder redskapsbærere, Cushman arbeidsbiler, E-Z-GO golfbiler, Turfco toppdressere, Ryan luftere og oppsamlere m.m..

Syngenta Lawn and Garden

Strandlodsvej 44, DK- 2300 Copenhagen S
Lars Tveter
E-post: Lars.Tveter@syngenta.com
Telefon: +45 32971188
Mobil: +45 21403054
Hjemmeside: www.syngenta.com www.greencast.com.uk

Unisport Scandinavia AB

Axeltoftvägen 180, SE 261 35 Landskrona
Mattias Carlsson
Mobil: + 46 705 71 1898
E-post: mattias.carlsson@unisport.com
Hjemmeside: www.unisport.com
Forhandler av: Kunstgressløsninger til idrettsanlegg, sportsgulv, dekkessystem, tribunestoler m.m

PGM Park og Golfmaskiner AS

Sam Eydes Vej 5b, Postboks 390, 1411 Kolbotn
Telefon: +47 6813300 Fax: +47 66813301
Hjemmeside: www.pgm.no
Gjødelse, frø og jordforbedringsmidler:
Thomas Nicolaysen
Mobil: +47 95051576, E-post: thomas@pgm.no
Forhandler av: Alt av bane og rangeutstyr. Skilt, sikkerhetsnett, kunstgress. Spesialmaskiner og redskaper til vedlikehold av fotballbaner, både kunstgress og naturgress, samt golfanlegg. Greentek, Dakota, Imants, Koro, Raycam, Greencare, Agromenhanika, Omarv, Vredoog Graden m.fl Golfbilder og batterier / deler til disse. Spesialgjødelse, jordforbedringsmidler og frø.Rådgivning / konsulenttjenester innenfor drift, renovering og etablering av golf og fotballbaner.

Gress Service 90 AS

Barlindvn. 44, 3512 Hønefoss
Jardar Johnsrud
Telefon: 32 11 43 90. Telefax: 32 11 43 99
E-post: post@gs90.no
Mobil: 915 87 715 - E-post: jardar@gs90.no
Mona Skogmo Hansen
Mobil.: 901 45 800 - E-post: mona@gs90.no
Hjemmeside: www.gs90.no
Forhandler av: BioGolf flytende gjødelse. Totalleverandør med bredt sortiment til driving range og andre øvingsområder. Stort utvalg av utstyr til golfbaner samt håndredskaper for greenkeepere.

PAR

Ara Maskin AS

Slorer Gård - 1798 Aremark
Mobil: Tor Øyvind: +47 919 94 790
Mobil: Asgeir: +47 414 64 821
E-post: tor@aramaskin.no / asgeir@aramaskin.no
Hjemmeside: www.aramaskin.no
Forhandler av: Ara Maskin AS importerer og distribuerer maskiner og utstyr rettet mot landbruks og entreprenørvirksomhet for drenering, grøfting og gjenfylling.

BEMA Industriebatterier

Leif Magne Bø
Mobil: 41 50 93 50
Telefax: 51 20 57 50
E-post: leif.magne@bema.no
Hjemmesider: www.bema.no og www.hoppecke.no
Forhandler av: Batterier, ladere, bildeler, verktøy og verkstedmateriell, elektrisk utstyr, olje og kjemikalier, startere og dynamoer. Totalleverandør av batterier, ladere og vannfyllingsanlegg til golfbiler.

BIOFORSK

Reddalsveien 215 - 4886 Grimstad
Tanja Espevig
Mobil: 40623778
E-post: tanja.espevig@bioforsk.no
Vi tilbyr: Diagnose av plantesykdommer og identifikasjon av andre skadegjørere. Rådgivning og veiledning for anlegg og skjøtsel av sportsgress.

Bjørn O. Hanche

Baggerødsgt. 12 - 3182 HORTEN
Bjørn O. Hanche
Mobil: 414 16 511
E-mail: bjorn.hanche@online.no
Forhandler av: Golfbanebygging, graving og planering, transport og steingjerder.
Ref.: Borre golfbane, Fritzøe gård golfbane og Byneset Golfcenter

Botaniska Analysgruppen

Box 461, SE405 30 Göteborg
Leder: Marina Usoltseva
Telefon: +46704970429
e-post: botaniskanalys@botaniskanalys.se
Kontakt: Kim von Essen
Mobil: +46704614646
E-post: kimvonessen@gmail.com
www.botaniskanalys.se
Forhandler av: Identifikasjon og vurdering av av sopper i greener. Vi tilbyr raske svar basert på innsendte prøver der vi anbefaler kortsiktige tiltak, men også skjøtselsstrategier som kan gi mindre sykdomsangrep i framtida.

E-Marker A/S

Padborgvej 3. Bov, DK- 6330 Padborg
Carsten E. Marker
Phone: +45 74670808
Mobil: +45 40597467
E-mail: Carsten@emarkerk.dk
Hjemmeside: www.emarkerk.dk
Forhandler av: Miljøvennlige produkter til golf og fotball baner, rådgivning og analyse av jord og plantesykdommer. Utover dette tilbys også andre driftsmidler. Miljøhensyn, restriksjoner på vann, gjødsel og pesticider. E.marker hjelper kunden i mål!

Eura

Nordre Kullerød 5, 3241 SANDEFJORD
Svein Trollsås
Telefon: 33487450
Mobil: 41 53 43 00
E-post: svein@eur.no
Forhandler av: Grøntvedlikehold på golfbaner, fotballbaner og parkanlegg

Kernite

PB 68 Haugenstua, 0915 Oslo
Bård Beylich og Erik Wängemar
Telefon: 22 78 72 00
Mobil: 92234395
E-post: baard@beylich.no
Forhandler av: Smøre og vedlikeholdsprodukter til maskiner og utstyr. K-nate smørefett og IGM sinkfri hydraulikkolje.
Tilsetningsproduktene Flush'n Clean, K-Gard NF, Prob Solve og Hydro Max. Oljeanalyse og smørekart.

Lister VVS

Kirkeveien 59, 4580 LYNGBAL
Bjørn Henriksen
Telefon: 38 34 40 60
Telefax: 38 34 36 19
Mobil: 901 58 772
E-post: bjorn@listervvs.no
Hjemmeside: www.Lister-VVS.no
Forhandler av: Perrot vanningsanlegg. Planlegging og prosjektering av vanningsanlegg. Salg, service og montasje.

MS Golf AS

C/o Sternberg Golf Services
Drakenbergsgatan 8 - 41269 Göteborg
Martin Sternberg
E-post: martin@sternberggolf.com
Hjemmeside: www.sternberggolf.com
Mobil: +46 70 55 00 123
Forhandler av: Golfbanebygging. Vi utfører store og små renoveringer eller nybygg av golfanlegg, parker og annet. Hydro såing, vertikalskjæring, toppdressing og lufting. Representerer Capillary Concrete - underlag ved bunkerbygging.

Parkmaskiner AS

Vestfjordveien 66 B, 3142 Vestskogen
Mobil: +47 90 04 85 84
E-post: tor@parkmaskiner.com
Hjemmeside: www.parkmaskiner.com
Vi tilbyr: Drift og vedlikehold av golf og fotballbaner, lufting, dressing, drenering og renovering Forhandler av: Multi-Green, R&R parts samt spesialmaskiner for golf og fotballbaner.

Ransomes Jacobsen Ltd

West Road - Ransomes Europark
IPSWICH IP3 9TT, UK
Regional Export Sales Manager: Henrik Lund
Telefon: +44 1473 270000
Mobil: +44 (0) 7889 175883
E-post: hlund@tip.textron.com
Hjemmeside: www.ransomesjacobsen.com
Forhandler av: Ransomes, Jacobsen, EZGO

(re)GOLF

Christian Lundin
Box 224, S- 40124 Gothenburg
Telefon: +46 31 550 757
Mobil: + 46 (0) 708 33 00 15
E-post: christian@regolfdesign.com
Hjemmeside: www.regolfdesign.com
Vi tilbyr: Golfbanearkitektkontor med tjenester for alt fra ny og ombygging til analyser av områder og anlegg.

Gosh Profilhuset

Hans Petter Kristiansen
Bjørnerundveien 12 B, 1266 Oslo
Mobil: 90409707
E-post: hpk@profilhuset.no
Hjemmeside: www.profilhuset.no
Vi tilbyr: Arbeidsklær og profilklær

Relekta - Norsk Industrielje AS

Postboks 6169 Etterstad, 0602 OSLO
Terje Hafstad
Telefon: 22 66 04 16
Telefax: 22 66 04 01
Mobil: 95292112
E-post: nio@norskindustrielje.no
www.norskindustrielje.no
Forhandler av: Omega og NIO LUBE smøreoljer, smørefett og tilsetninger. Pakningsfornyeren Omega 917, som stopper lekkasjer på hydraulikk og motor uten reparasjon. Gratis vedlikeholdsplan for NGA-medlemmer som bruker våre smøremidler.

Strand Unikorn

Bjørn Molteberg
Telefon: 62 35 15 00 - Mobil: 911 45 996
E-post: bmo@strandunikorn.no
Hjemmeside: www.strandunikorn.no
Forhandler av: Grasfrø til alle typer grøntanlegg, inkl. spesialblandinger, Gjødsel og Plantevernmidler

SVEIN D OLSNES: ARKITEKT

Svein Drange Olsnes- EIGCA Senior Member
Tiurveien 15B 4042 Hafslund
Tlf.: +4791350869
E-post: svein.d@olsnes-arkitekt.no
Hjemmeside: www.olsnes-arkitekt.no
Vi tilbyr: Golfbanearkitekt for reguleringsplaner, utviklingsplaner, nye prosjekter og ombygginger. Daglig oppfølging inklusiv byggeledelse i byggeperioden

Tveit AS

Post adr: Eventyrveien 8B 4315 Sandnes
Besøk/vareadresse: Strandgaten 111
4307 Sandnes
Gunnar Tveit
Mob: +47 905 60 660 E-post: gunnar@tveitas.no
Hjemmeside: www.tveitpark.no
Hovedimportør i Norge for
Ransomes-Jacobsen, Cushman, EZ-GO og Ryan.

Østfold Gress

Johnny Trandum
Rød Gård Gullfunnet 50, 1570 Dilling
Telefon: 69266050
Mobil: 90931818
E-post: info@ostfoldgress.no
Hjemmeside: www.ostfoldgress.no
Vi tilbyr: Vi selger ferdigplen til golf og parkanlegg. Vi utfører også anleggsgartner-tjenester og etablering av sportsanlegg i hele Norge. Vi utfører også hydrosåing, beplantning, belegning av stein og graving.

Sand-Andersen

Av: Mari Myhre

I mai inviterte Grønt AS til et seminar på Sibelco Nordic sitt anlegg i Vestre Spone, Buskerud. Dette er det anlegget i Norge som produserer mest vekstmasse og toppdress til bruk i golfbransjen.

Med sand på alle kanter var vi på Egil Andersen sin hjemmebane, og det ble en spennende innføring i utvinning og produksjon av sand. Vi fikk høre om sandens ulike egenskaper og hvordan produksjonen foregår.

Det er først i år at Sibelco Norge har fått en vekstmasse sand som fyller USGA (United State Golf Association) sine krav. Denne standarden er fortsatt en romslig standard, men vekstmassen må fylle visse krav: Det måles perkulasjon (gjennomstrømming av vann), luftporer, vannporer og det lages en siktekurve som sier noe om kornstørrelsene. USGA standarden sier ingenting om parameterne kornform, pH og organisk materiale. Prøvene må testes i et laboratorium som er godkjent (akkreditert) av USGA. ETL i Skottland er ett, STRI ett annet. Til tross for at vi tidligere ikke har hatt USGA godkjent vekstmasse har det blitt bygget mange anlegg som fungerer godt. USGA-kravene er en slags

«sikkerhet» for at kvaliteten er god, men selv om en sand er godkjent er spennet i kvalitet stort.

Valget av vekstmasse ved bygging av anlegg, og oppfølging under bygging (sikring av lik kvalitet på hele anlegget) danner grunnlag for en bane med forutsigbar skjøtsel.

En god sand består av kvarts, et mineral av silisiumdioksid. Kvarts angripes bare svakt av baser, og påvirker ikke andres syrer enn flussyre. Derfor sier vi at kvarts er et nøytralt medium. Sandforekomsten på Vestre Spone inneholder ikke organisk materiale, leire- og svært lite silt (morenen har denne kvaliteten). Den årlige produksjonen av kvartsråstoff i Norge ligger på om lag 1,0-1,5 mill. tonn i følge Store Norske Leksikon. Vestre Spone tar ut 80 000 tonn per år, dette er fordelt på ulike produkter til industri og sport/fritid segmentet. Golfbransjen utgjør om lag 15 000 tonn per år, og utgjør dermed en liten kundegruppe.

Til vedlikehold på et golfanlegg benytter vi dressesand, og bunkersand. Bunkersand har også en spesifikasjon gitt av USGA. Avstanden mellom golfbanen og sandtaket er avgjørende når greenkeeper velger sandleverandør. Vestre Spone leverer sand til anlegg fra Kristiansand til Svinesund. Vårt langstrakte land gjør det vanskelig å levere god sand til en pris som golfbanene kan betale. For å bli litt klokere på sand, tok jeg en prat med Egil Andersen – eller Sand Andersen som han heter på folkemunne. Han har jobbet i sandbransjen siden 1971. Grønt AS har i dag en eksklusiv avtale med Sibelco om salg av sand fra deres anlegg i Norden til det norske sport og fritidsmarkedet. Sibelco eide firmaet til Sand Andersen i Drøbak.

Avdelingen skulle flyttes. Dette ført til at Egil avsluttet som selvstendig næringsdrivende og søkte nye utfordringer. Fra å jobbe med alle typer sand, arbeider Egil nå nesten bare med sport og fritids-segmentet hos Grønt AS.

Hvordan kom du inn i sandbransjen Egil?

Jeg fikk bransjen inn med morsmelkasier Egil. Etter gjennomført skolegang var Egil i England i som læregutt på et støperi i Sheffield, etter dette et år på shipping og handelskole i London. Egil flyttet så hjem igjen til familiebedriften G. Andersen & Sønner AS hvor 3 generasjoner arbeidet sammen.

Bedriften baserte seg på sandimport fra Sverige, England, Frankrike, Danmark. Lageret var i Drøbak. Herfra ble det distribuert videre til kunder innen støperi/smelteverk, sandblåsing, glassverk, vannrensing- og etter hvert til sports-sand. Sportssand kom ikke inn i bedriften før på 90 tallet. Sand-Andersen fikk en avtale med Baskarpsand som allerede var i dette markedet i Sverige. Jeg har vært med på å levere sand til de fleste anleggene på Østlandet fra 90 tallet.

Sandbransjen har endret seg siden 1971 da jeg begynte. Det er mye mer spesialprodukter og høyere krav til produktene. Golfbransjen er liten og sandleverandørene spesialiserte seg for å utnytte sandforekomsten med bedre produksjonsutstyr.

Hva betyr det å få en sand USGA godkjent?

Dette vil gi forutsigbarhet for Norske anlegg, og for Grønt gir det mer-salg. Det har ikke vært fokus på å få en vekstmasse i USGA standard tidligere, men Sibelco har gjennom flere år arbeidet for å få en USGA godkjenning av vekstmassen som produseres på Vestre Spone. Jeg ble både glad og stolt når vi fikk til dette.

Hva er det viktigste greenkeeperen må vite om sand til bruk på golfanlegg?

Greenkeeperen må kjenne anlegget sitt, og vite hva som er brukt ved anlegging/bygging. Det skal og må være samsvar mellom det som ligger under og det som legges oppå.

Når det skal bygges tenk: 1. kvalitet. 2. pris. De fleste gjør det motsatt, og det kan bli dyrt å spare penger på dette. Det er kostbart å ta feil valg.

Dressesanden du legger på i dag er morgendagens green. Dresser du i 20 år, så blir det vekstmassen til gressmatta. Dressesanden må passe sammen med greenmassen. Alle greenkeepere bør ha en sikteanalyse av sine greener som viser siktekurven. En god leverandør vil kunne hjelpe kunden med å finne

den gradering som passer til vekstmassen. Dersom man kjøper en lokal sand som er grov og bruker finkorna sand til dressing så får du sjiktdannelse. Det er viktig at greenkeeperne har kompetanse på greenenes oppbygning og om sand generelt. Da unngår greenkeeper å gjøre fatale feil, og i det minste kan man fortelle klubb og ledelse hva som er konsekvens av beslutningene. De langsiktige gode beslutningene er ofte vanskelige å se for ledelsen i klubb/bane, men de er helt avgjørende for en forutsigbar banekvalitet.

Sandkornenes form er en viktig egen-skap hos sanden. Det er lett å kjenne på sanden om den er rund eller kantet. Runde korn gir løse og ustabile masser, og jo mer kantete kornene er, jo fastere og hardere masser. Rund/kantrund er

det mest optimale. Dette er en egenskap som er viktig både i vekstmassen og i dressesanden.

Dine råd til greenkeepere:

Jeg opplever at greenkeepere som jobber i Norge har høy kompetanse. Det som står mest tilbake hos de fleste er oppbevaringen av dressesanden. De kjøper et lass til kr 10 000 og ønsker en plettfri sand, men lagrer rett på bakken. Det skjærer i sandherttet. Husk å sette krav til leverandørene du bruker på anlegget og be om dokumentasjon. Alle greenkeepere bør kunne lese og vurdere en siktekurve. Denne kunnskapen er makt i møte med leverandøren din.

ERFA-treff

Bærum Golfklubb

Av: Mari Myhre

Det var på slutten av sesongen, 17.oktober, og hyggelig at 26 greenkeepere hadde funnet tid i høstkalenderen til å ta en tur til Bærum GK. Der møtte Head greenkeeper Per Svendsen og assisterende Head greenkeeper Guttorm Ray Tuxen oss i klubbhuset.

Guttorm gikk igjennom skjøtselsplanen for sesongen, spesielt de vinterforberedelsene som ble gjort for vinteren 2012/2013, og fortalte hvilke forberedelser som var planlagt gjennomført inn mot vinteren som kommer.

Dette gjorde Guttorm sammen med Thomas Nicolaysen fra PGM som er hovedleverandør av gjødsel på Bærum. Bærum har hatt fine forhold i år. Valget

om å la snøen ligge til over påske viste seg å være et lurt trekk. Været holdt seg kaldt og snøen er god isolasjon. Etter påske ble snøen brøytet av og duker lagt på. En sesongstart for 2013 som mange kunne se langt etter i år!

Etter at Guttorm var ferdig tok vi en runde rundt bordene hvor alle banene som var til stede sa litt om vinterforberedelser på sitt anlegg.

Forberedelsene varierer noe. I tillegg til vanlig skjøtsel er såing for å oppnå frøbank i greenene (støttesåing), lufting, dressing, faste operasjoner. De største variablene er bemanningskapasiteten, værforhold og klubben/banens profil på vinterstengt. Det ble fremsagt flere ganger at en sunn og frisk plante er grunn-

lag for en god vinteroverlevelse. Dette betyr at den daglige skjøtsel gjennom sesongen er viktig også for vinteroverlevelse.

Det ble diskutert rutiner rundt håndtering av frost og spill, og avgjørelsen om det skal brøytes eller ei om vinteren. Når det gjelder brøyting kom det frem flere ulike strategier. Plantenes herding de første frostnettene ble også diskutert. Det er helt klart at plantene er på sitt mest sårbare de første 3-5 dagene etter frostnetter.

Etter fellesrunden tok vi en liten bord-diskusjon, før vi gikk ut og så på den 18. greenen på Bærum. Her fikk vi en liten intro av Christian Grimeland fra VVS

Comfort og Mona & Jardar fra GS90. Erfaringsutveksling er spennende og lærerikt. Jeg håper vi kan få flere Erfa-treff som dette fremover. Tusen takk til Bærum GK og til firmamedlemmene for en fin høstettermiddag.

DEKKDUK

Evergreen dekkduk er en polyethylenduk - meget slitesterk - beskytter mot UV-stråling, lett å jobbe med og fryser ikke fast.

BESKYTTELSESNETT

Beskyttelsesnett i svartfarget knuteløst nylon – spesialsys etter mål – 25 x 25 mm ruter/masker.

Gress Service 90 AS
Barlindvn. 44, 3512 Hønefoss
Tlf.: 32 11 43 90 – Fax: 32 11 43 99
E-post: post@gs90.no – Web: www.gs90.no

Vinterskader. Komplisert sak

Agnar Kvalbein, Wendy Waalen, Trygve S Aamlid, Tatsiana Espevig Bioforsk Turfgrass Research Group

Vi har dette året skrevet en tekst for STERF om vinterskader på golfbaner. Den skal gi styret bakgrunn for å prioritere nye forskningsprosjekter innenfor området «Winter stress». Under dette arbeidet forsøkte vi, sammen med noen greenkeepere, konsulenter og andre forskere, å lage noen illustrasjoner som kan gjøre det enklere å kommunisere de vanskelige sammenhengene. Hele forskningsprogrammet kan du laste ned fra STERF sin hjemmeside (engelsk). Her finner du to av illustrasjonene med litt fyldig bildetekst.

Vi håper disse figurene kan hjelpe deg å forklare for styret og golfere hvor vanskelig denne delen av greenkeeperfaget er. For eksempel kan forhold som påvirker gressets vinterstyrke, temperatur og lys, samtidig være årsak til vinterskade på plantene. Det viser også seg at det er store forskjeller mellom ulike arter og sorter med tanke på hvordan de reagerer gjennom vinteren. Dette gjør at forskning på vinterskader er vanskelig.

Det kan sammenlignes med å legge et komplisert puslespill, der brikker må flyttes rundt etter hvert som ny kunnskap utvikles, og vi må regne med å ha store hull i dette bildet i mange år ennå. I tillegg er puslespillet forskjellige hvert år, avhengig av vinterforhold. Et år kan isdekke være en utfordring, mens neste året er snømugg problematisk. Greenkeeperes observasjoner er en viktig kilde til kunnskap som kan hjelpe forskere å finne løsningen til puslespillet. Derfor gleder vi oss til å treffe mange av dere under Gresskurset i Tyrkia og få del i de erfaringene dere har gjort.

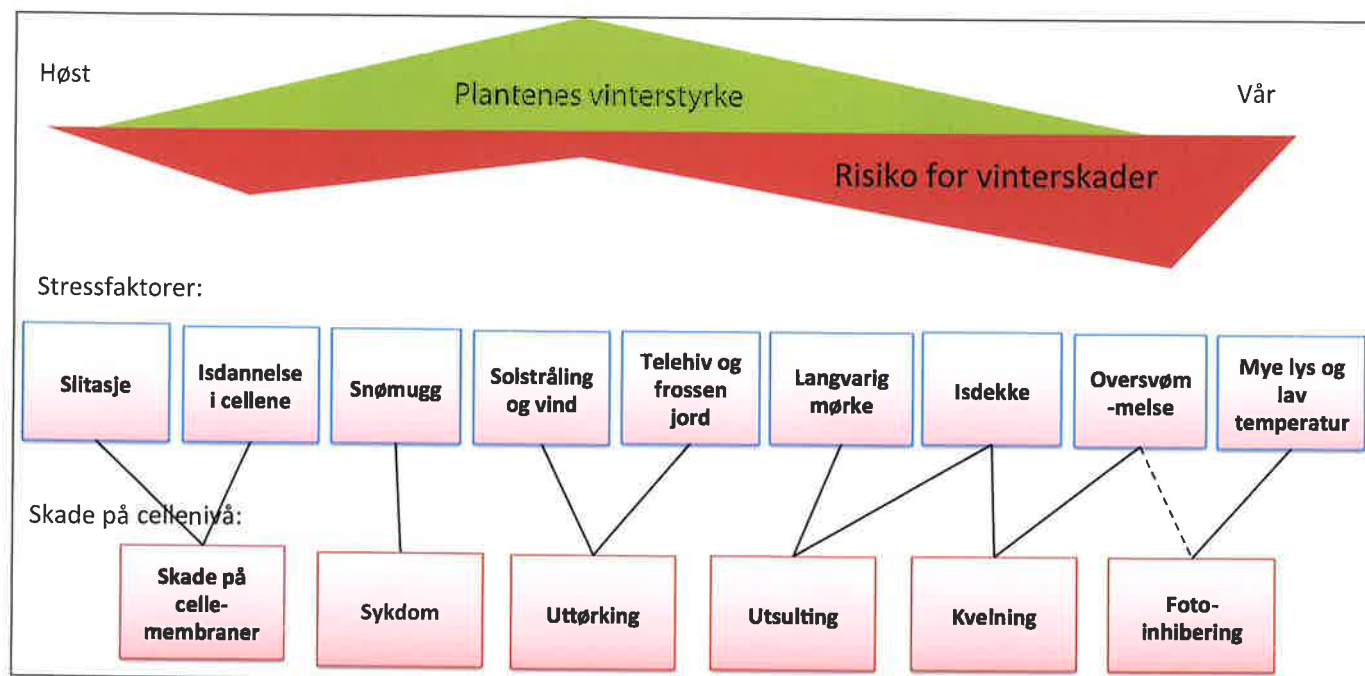
Den grønne og røde figuren øverst viser hvordan faren for vinterskade varierer gjennom vinteren. Vinterstyrke er et uttrykk for hvor motstandsdyktig gresset er mot alle slags vinterskader. Legg merke til at gresset er best herdet rundt juletider. Før plantene er skikkelig herdet om høsten kan det blir kraftige angrep av microdociumflekk. Trakk på frossent gress gir også store skader og hvis det blir iskalde netter tidlig om

høsten, kan det føre til frostskaider. Gjennom vinteren og våren vil plantene møte mange ulike stressfaktorer. Vi har forsøkt å skille mellom stressfaktorene og skadene som disse vanligvis påfører gresset.

Isdannelse inne i cellene er dødelig for plantene. Men en klimatilpasset og herdet plante vil være i stand til å styre hvor is skal dannes, og krystallene utvikles utenfor selve cella. På den måten kan livsviktige strukturer vernes. Men trakk og slitasje mens det er iskrystaller i planta gir store knusningsskader.

Snømuggsoppene er i stand til å angripe gresset ved lave temperaturer og høy fuktighet. Slike forhold har vi under snødekke på jord som ikke er frossen. Resultatet blir sykdom. Noen år dør ikke bare bladene under angrepet, men også selve vekstpunktet.

Uttørring og frostskaide har mye felles når vi ser på cellenivå. Isdannelse trekker vann ut av cellene og de kan bli så uttørket at cellemembranene skades. I praksis er det derfor vanskelig å se for-

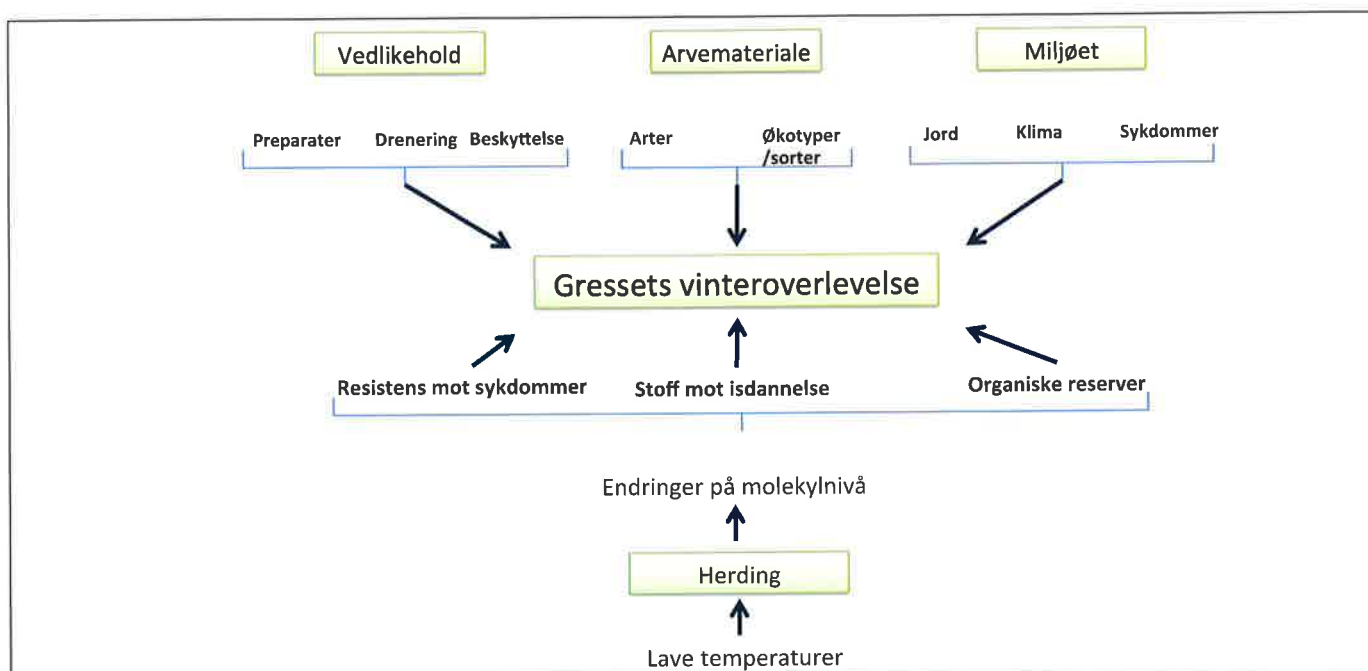
skjell på disse skadene. Derfor snakker vi ofte om «frysetørking» når plantene utsettes for sol, vind og frost. Telehiv som river av røttene og løfter plantene opp av jorda gjør dem ekstra utsatt. Også om vinteren forbruker plantene hele tiden litt energi for å opprettholde livet. Lyset er som kjent plantenes eneste energikilde. Vi vet ikke hvor lenge en herdet plante kan overleve i mørke når det er stabilt kaldt. Planter som avherdes og begynner å vokse igjen bruker opp energireservene sine hvis det er mørkt. Isdekke og oversvømmelse med vann virker ofte sammen, men også hver for seg. Dette gir ulike skader, og sammenhengen her er ikke lett å forstå. Under et tett isdekke vil plantene oppleve oksygenmangel. Det gjør at både plantene og mikroorganismene i jorda ikke klarer å forbrenne sukker skikkelig, og det dannes mye avfallsstoffer under isen. Disse lukter vondt og er giftige for plantene. Så i tillegg til de to boksene «utsulting» og «kvelning» kunne vi gitt plass til en boks der det sto «forgiftning». Avherda planter om våren er utsatt. De

kan også bli skadet av mye lys, spesielt når temperaturen er lav. Det kan være årsak til skader der hvor iskaldt smeltevann renner over greener på fine vårdager. At planter som kommer grønne ut av snøen raskt blekner og visner, kan også knyttes til lysskader.

Figuren nedenfor peker på de faktorene som avgjør om gresset overlever vinteren. Noe kan greenkeepere gjøre noe med, mens andre forhold bestemmes av været. Noe må også utbyggere og arkitekt ta ansvar for ved valg av vekstmasser og utforming og plassering av greener. Om vi starter øverst på figuren, så er det veldig viktig å velge gress som er tilpasset klima på stedet. Det er genene til plantene som bestemmer hvordan de reagerer på og takler miljøet. Nederst på figuren er det presisert at vinterstyrke også er avhengig av herding. Genetisk sterke planter må altså få forhold som gjør at de utvikler denne styrken best mulig. Været om høsten, lave temperaturer og lysforhold er viktig, men også skjøtsel.

Under herdingen skjer det mye inne i plantene. De slutter å vokse og lagrer heller energien fra fotosyntesen som lagrings-sukker (fruktaner) i vekstpunktet og i stengelutløpere. Membranene i cellene blir åpne for vanngjennomstrømming og det danes stoffer (sukker, proteiner, fettsyrer og andre) som kan beskytte mot isdannelse inne i cellene. Det dannes også stoffer som kan hemme sykdomsutvikling.

Faktorene øverst til høyre i figuren kan greenkeepere vanligvis ikke gjøre så mye med, men punktene til venstre kan de stilles til ansvar for. Det gjelder gjødsling, sprøyting, lufting, dressing og forbedring av vekstforholdene. Også bruk av duker og fjerning av is eller snø er viktige forhold som kan avgjøre om plantene overlever eller ikke. I ettertid er det ofte lett å se at skjøtselen ikke var optimal for det været som kom. Det er særlig på dette området erfaring og kunnskap kan føre til forbedringer. Vi vil fortsette å gjøre feil, men ikke så ofte som før.

Dekkeforsøk på Miklagard

Av: Agnar Kvalbein

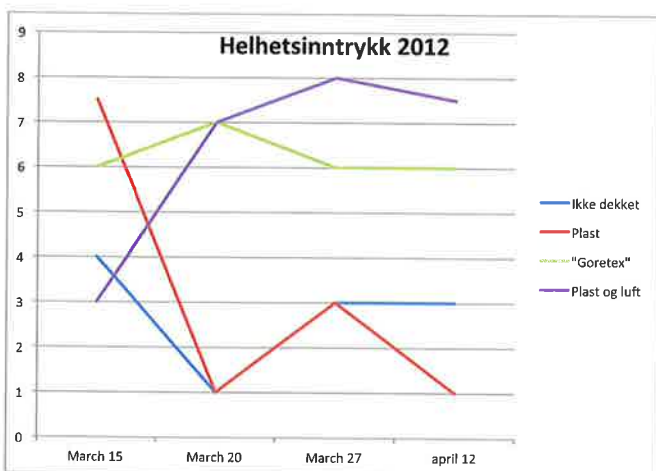
Som en del av STERF-prosjektet Turfgrass Winter Survival in a Changing Climate har Stefan Schön på Miklagard gjort forsøk med dekking av greener.

Det ble brukt tre forskjellige dekker;

1. klar plast, 2. klar plast + en luftpute på ca 2 cm, 3. en duk som er vanntett men som slipper gjennom luft (som Goretex).

I 2011-12 ble en chipping-green like nedenfor klubbhuset brukt. Den ligger lavt i terrenget med innsig av vann fra alle kanter. Dukene ble gravd ned rundt det hele, men det forhindret ikke vann i å komme inn.

Da duken ble tatt av, var synsinntrykket at plastdekke hadde gitt perfekt overvintring, men etter få dager ble det klart at dukene som ga plantene tilgang på luft ga best overvintring, også bedre enn kontrollfeltet som ikke var dekket. Se bilde 1 og figur 1.

Figur 1. Utvikling av gressdekket våren 2012.

Forsøksgreen 27 mars 2012. Fra venstre: Ikke dekket, «goretex», plast og luft, plast

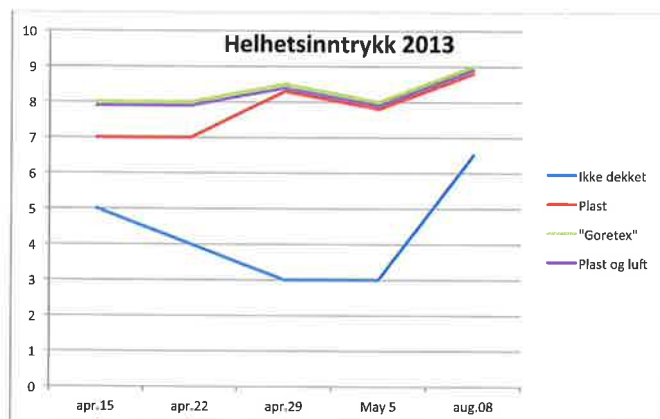
I april året etter, 2013, var feltene fremdeles synlige. Det var også synlig at greenen ikke var jevn med tanke på vann.

Selv året etter var forskjellene synlige. Bilde 2 viser også at greenen ikke var helt jevn med tanke på hvor vannet samler seg.

Andre året (2012-13) la Stefan forsøksfeltet på en annen green på et treningsområde. Der var det en fin blanding av krypkvein og tunrapp, ca 50% av hver.

Da dukene ble tatt av denne gangen var det lite forskjell å se, (se bilde 3) men etter noen dager viste det seg at den delen som ikke var dekket med noe ble langt dårligere.

Omtrent like forsøk ble også gjort i Sverige og Finland. Resultatene der var ikke helt de samme som på Miklagard. Dette gjør det vanskelig å trekke sikre konklusjoner, men Bioforsk vil presentere resultater fra disse og andre forsøk på Gresskurset i Tyrkia i januar og i senere artikler i Gressforum.

Figur 2. Utvikling av gressdekket sommeren 2013. Legg merke til avstanden fra mai til august.

15 april 2013 ble dukene åpnet. Tatsiana Espevig og Wendy Waalen fra Bioforsk følger spent med når «goretex»-duken fjernes.

Erfatreff Bærheim Golfpark 3.oktober.

Det var ca 25 stk som hadde tatt turen til Bærheim. Spesielt gledelig at det var en representant fra Skudeneshavn/Karmøy golfklubb som tok seg tid til å komme.

Først på programmet var en introduksjon ved Ådne Steinsland. Han fortalte litt om hvordan de driver golfbanen og de utfordringer golfbanen står overfor i fremtiden; å få golfspillere til å fortsette etter endt grunnkurs. Dette er nok noe de fleste golfklubber kjenner seg igjen i. Bærheim prøver å gjøre det så attraktivt som mulig i starten for golferne. De får gratis rangeboller, gratis golfkurs og protimer. De har også begynt å bygge nye teesteder til nybegynnere (Tee it forward). Videre har de også andelskjøp med «angrerett».

Hvis Bærheims arbeid utdanner flere varige golfspillere, vil jo dette være en fordel for alle golfbanene i regionen.

Neste post på programmet var et miniseminar om innvintring av golf-greenere. Olaf Bodilsen fra Floratine hadde et godt og informativt foredrag om emnet. Man skulle kanskje tro at det ikke er noe problem med innvintring på våre breddegrader, men været de seneste årene har vist seg å være en prøvelse for oss også.. Det ble forøvrig også diskutert forskjellige tiltak hvis greenene er døde/dårlige på våren. Synes generelt at seminaret var veldig relevant for oss.

Mari Myrene fra NGA var også innom. Hun skrøt uhemmet av region sør-vest og det som Atle & co har fått til. Videre fortalte hun at Erfatreff i Østlandsregionen var vanskelig å få til med generelt dårlig oppmøte. Hun fortalte også litt om årets Gresskurs.

Etter seminaret var det tid for lunch med god mat og drikke.

Etter lunch var det dags for turnering for de som ville spille golf og markvandring for de som ønsket det. Tror alle som var ute på banen kunne oppsummere med at banen var bra den. Takk til alle sammen på Bærheim for et godt og matnyttig Erfatreff (igjen)!

Referent: Arvid Jensen, Sola GK

Prøv vårt nye gjødselprodukt

ProTurf® er en fingranulert kombigjødsel som egner seg svært godt på fairway, fore greens, tee og fotballbaner (+6 mm klippehøyde)

12-5-20 CaO + MgO	15-5-15 CaO + MgO	18-0-7 CaO + MgO	21-5-6 CaO + MgO
Varighet 2-3 mnd	Middelkornstørrelse 1,9 mm	Leveres i 500 kg og 25 kg sekk	

Fra KUN 7,40 kr / kg eks MVA

www.everris.com

GRØNT AS

Salg av driftsmidler og rådgivning innen alt av grøntanlegg
 Alt av driftsmidler til bygging og vedlikehold av golfbaner, fotballbaner og kommunale og private grøntanlegg
 Din naturlige leverandør av driftsmidler til grøntanlegg
Din partner – når kvalitet teller

Plantenes vannhusholdning

Av: Agnar Kvalbein og Trygve S. Aamlid, Bioforsk

Nå i høst kommer STERF med en ny håndbok: **Vanning på golfbaner**. Det er et omfattende skriv som også bringer forskningsresultater fra forskning med gressartenes vannforbruk og med underskuddsvanning. Teksten nedenfor er en del av denne veiledningen. Hele kan du laste ned fra STERF sin hjemmeside <http://sterf.golf.se>

Opptak og transport

Vannopptaket hos plantene skjer gjennom røttene. Det er særlig rothårene like bak rotpissen som bidrar. Disse er tynne, kan trenge inn i små porer og bidrar til at rota får en stor overflate som står i kontakt med jordvannet. Noen sopper lever i symbiose med planterøttene og danner mykorrhiza. Sopphylene vokser ut fra planterøttene og kan hjelpe til med opptak av både vann og næring. Derfor kalles mykorrhiza ofte for 'røttenes røtter'.

Inne i plantene transporteres vannet gjennom vedrør (xylem) opp gjennom planten. Disse rørene er en del av de bladnervene som synes på bladoverflaten. I bladene beveger vannet seg inn og ut av cellene gjennom cellevegger og membraner. Mellom bladcellene er det åpne rom (intercellulære rom). Her finnes luft som er nesten 100 % mettet med vanddamp.

Utenfor bladene kan lufta være tørr. Det er fordampingen av vann fra bladenes overflate som er drivkraften i vannopptaket. Fordampingen fra planter omtales som transpirasjon.

Spalteåpninger og forbruksregulering

Bladene til gress omgitt av et hudlag (epidermis) med en voksaktig hinne (kutikula) ytterst, men på begge sider er det spalteåpninger (stomata). Åpningene dannes mellom to lukkeceller. Når trykket i disse cellene øker, vil spalteåpningene åpne seg, og vanddamp (og oksygen) slipper ut fra bladene. Samtidig kommer CO₂-rik luft inn. Dette

gass-skiftet skjer på grunn av ulik konsentrasjon av gassene inni bladene og i lufta som omgir plantene. Slik vandring av stoffer på grunn av konsentrasjonforskjeller kalles diffusjon.

Det er forholdsvis lite CO₂ i lufta (for tiden 0.38 %), og plantene får derfor lite CO₂ i bytte for all vanddampen som slipper ut. Siden CO₂ ofte begrenser fotosyntesen og dermed plantens energiforsyning, er reguleringen av denne utvekslingen av vann mot karbondioksid svært viktig for plantene. Spalteåpningene styres derfor av flere forskjellige mekanismer som til sammen skal gi en fornuftig balanse mellom vanntap og inntak av CO₂. I hovedsak er det tre mekanismer som sørger for at trykket øker i lukkecellene slik at spalteåpningene åpner.

1. God vanntilgang gir høyere trykk, mens stor fordampning gir vanntap og lavere trykk. Med andre ord vil vannbalansen i seg selv styre spalteåpningene.
2. I lys produseres sukker som senker det osmotiske potensialet i lukkecellene slik at de tar opp mer vann og åpner spalteåpningene.
3. Planthormonet abscisinsyre (ABA) dannes i røttene ved tørkestress. Hormonet transporteres til bladene der det fører til lukking av spalteåpningene og senere til redusert skuddvekst. Samtidig stimuleres rotveksten.

Tilgang på karbondioksid er viktig for energiproduksjonen i planten. Fotosyntesen drives av lys, men det er som oftest tilgangen på CO₂ som begrenser produksjonen. For å kunne utnytte lyset på klare dager må plantene ha god vanntilgang som holder spalteåpningene åpne. Midlertidig tørkestress forekommer ofte om ettermiddagen på varme sommerdager fordi opptaket av vann ikke er like stort som transpirasjonen. Vanntrykket i cellene tar seg opp igjen i løpet av natta

og spalteåpningene åpner seg maksimalt når morgenlyset kommer. Dette er en av forklaringene på hvorfor morgenlys er viktigere for gressplantene enn lyset om ettermiddagen.

Rottrykk og guttasjon

I perioder med høy sukkerproduksjon og lite fordampning, slik vi kan ha i vindstille sommernetter, vil det høye sukkerinnholdet i røttene kunne forårsake et osmotisk potensial som gir overtrykk i ledningsvevet. I enden av bladspissene til gressplantene er det åpninger der sukkerholdig vann kan bli presset ut. Fenomenet kalles guttasjon. Vannet som vi ser må ikke forveksles med dogg som er vanddamp i lufta som kondenserer på kjølige overflater, også gressblader. Varierende mengde guttasjon kan avsløre tørre områder på en gressflate.

Andre effekter av vanntilgang

Vi har nevnt at vanntilgang er viktig for plantenes sukkerproduksjon fordi det påvirker inntaket av karbondioksid. Siden sukker utgjør de viktigste energireservene i plantene, er denne sammenhengen viktig å huske på. I tillegg vil vanntilgangen påvirke en rekke andre forhold både positivt og negativt med tanke på gode spilleflater på golfbaner.

Cellestrekning

Det er vanntrykket som får de nydannede cellene til å strekke seg. Når cellene blir eldre, stivner celleveggene og strekning slutter. Ved dårlig vanntilgang avtar trykket og cellene blir kortere. Vi får derfor mindre vekst under tørke. Teoretisk sett kan vi redusere klippearbeidet om vi holder plantene tørre. I praksis fungerer dette dårlig, og vi vil anbefale heller å regulere tilveksten gjennom riktig gjødsling eller bruk av kjemiske vekstregulatorer.

Temperaturstigning i cellene

Transpirasjonen fra bladene er viktig for å holde temperaturen nede.

Ved vannmangel vil temperaturen i cellene stige. Respirasjon (celleånding) er en prosess som skjer i alle levende celler. Sukker forbrennes ved respirasjon, og dette går raskere etter hvert som temperaturen stiger. Om gressflaten ikke holdes kjølig, vil solstråler føre til en kraftig økning i jordtemperaturen. Høy respirasjon, både av gressrøttene og av mikroorganismer, gir mye CO₂ og lite oksygen i jordlufta. Planterøttene kan kveles. Greenkeepere i land der lufttemperaturen er over 30 °C merker at gressplantene blir varmestresset også ved god vanntilgang og at det er vanskelig å beholde røttene. Det kan da bli nødvendig å kjøle gressflatene om dagen ved å dusje med vann. Slik vanning skal altså ikke vanne røttene, men kjøle ned overflaten gjennom økt fordamping. Teknikken kalles brusing (engelsk: syringing). Varmestress er ikke noe stort problem i Norden sammenlignet med land lenger sør.

Plantesykdommer

De fleste plantesykdommer skyldes sopper som trives under fuktige forhold. Særlig sopper som angriper bladverket er avhengig av fuktige blader over lengre tid for at soppsporene skal klare å infisere cellene. Om vi vanner hyppig vil sjansen for soppangrep øke. Noen sykdommer angriper røttene og hindrer effektivt vannopptak. I slike tilfeller vil hyppig vanning kunne dempe symptomene og gi en jevnere spilleflate. Rotdreper (*Gaeumannomyces graminis*) (engelsk: take all patch) er et eksempel på en slik sykdom.

Filtutvikling

Filt (thatch) er en opphoping av dødt og levende organisk materiale like under den grønne gressmatta. Filten fungerer som en svamp holder godt på vann. Ved hyppig vanning kan filten holdes så våt at det hindrer nedbryting av det organiske materialet.

Kontroll av filt er ikke et hovedtema i denne teksten, men vi har registrert at hyppig vanning gir mykere greener og redusert spillekvalitet.

Rotutvikling

Det er ikke noen entydig sammenheng mellom vanntilgang og rotutvikling hos gress. Hyppig vanning kan føre til redusert rotutvikling. Når filtlaget holdes vått hindrer det diffusjon inn i jorda. Diffusjonen går langsommere gjennom vann enn i luft. I godt luftet og drenert jord vil hyppig vanning sjelden føre til mindre røtter. Men vi har registrert at det ved alvorlig tørkestress blir flere dype røtter hos gressplantene. Ved tørkestress utvikler plantene hormonet abscisinsyre som stimulerer rotutvikling. Samtidig vil det også være mer luft i jorda. Dette gjør det lettere for røttene å utvikle seg i dybden uten å få for lite oksygen.

Denne greenen er bygget med to forskjellige vekstnasser. Nærmest er det tørrere. Dette ser godt om marginen fordi der ikke dannes guttasjonsdråper. Også lokale tørreflekker kan ansløres av manglende guttasjon.

Byttet ut daglig leder med greenkeeper

Av: Agnar Kvalbein

Da daglig leder sluttet, sto klubben overfor noen tøffe økonomiske prioriteringer. Vi valgte å ansette en profesjonell greenkeeper. Vi mener det var et klokt valg. I år har besøket økt med 15 % og banen fremstår langt finere, til tross for at vi har små ressurser, sier Tore Olsen. Gressforum har besøkt Eiker golfklubb.

Klubbsekretær Tore Olsen er godt fornøyd med at de ansatte en erfaren greenkeeper, Sverre Martin, i år. Banen, som er vårt viktigste produkt, har blitt mye bedre, sier han.

Eiker golfklubb holder i Åsen sør for Mjøndalen. Banen, som golfklubben eier, ligger litt bortgjemt, men fredelig i skogen. Bil og kunnskap om lokal geografi er en stor fordel for dem som vil besøke anlegget. Grunnen under banen tilhører fire gårder. En av dem var hjemmet til den store poeten Herman Wildenvey. Det er plass til 18 hull, og banen har ni hull og er under utvikling. To nye hull vil bli tatt i bruk neste år. Ved oppstarten for 14 år siden var økonomien basert på medlemskontingent og årlige inntekter fra en spilleautomat i sentrum og sponsorinntekter, forteller Tore. Spilleautomaten forsvant og

sponsormarkedet har blitt vanskeligere. I dag har vi stålkontroll på økonomien og driver meget fornuftig. Klubben har nå 550 medlemmer som hver betaler NOK 3.800 i årsavgift. Siste året har klubben fått 60 nye medlemmer, for en stor del fra andre klubber i distriktet. I Nedre Eiker kommune bor det 20.000 mennesker og nesten 35.000 har geografisk naturlig tilknytning til banen. Ungdommen er vanskelig å få tak i, for i Mjøndalen Idrettsforening er det et tilbud om allidrett, fotball, håndball, ski, bandy og turn og det er enkelt for alle å komme til idrettsanlegget.

Tore Olsen gir en oversikt over golfklubbens nære historie. Det er fem år siden klubben fikk tippemidler for å utvikle banen. Tilskuddet på 2.7 mill skulle brukes i et prosjekt på totalt 6.7 mill. Vanningsanlegg, treningsanlegg og utbygging av bane var planlagt. For fire år ble det valgt nytt styre, og det var en utfordrende jobb for fem nye styremedlemmer å overta. Budsjettet var urealistisk og midlene begrensede. Daværende modell var for dyr, og etter to år innså vi at det måtte endringer til. Da daglig leder sluttet (Han har siden lagt ned en enorm dugnadsinnsats i å bygge ut

banen), valgte vi en ny organisasjonsmodell. I stedet for å ansette ny daglig leder, fikk jeg en liten stilling (en dag i uka) som klubbsekretær. Det ga rom for en full sesongstilling som greenkeeper. Tittelen klubbsekretær er valgt bevisst. Det plasserer ansvaret på styreleder, og greenkeeper rapporterer ikke til meg, men til styret. I virkeligheten er jeg her nesten full tid, men det er fordi jeg synes dette er interessant. Da jeg sluttet å jobbe for tre år siden ville jeg finne noe å engasjere meg i. Golf har vært en spennende del av livet i mange år. Jeg har profesjonell bakgrunn fra salg og markedsføring, og har sett at det også kan være nyttig for klubben.

Tore tar oss med ut på banen i siste halvdel av oktober. Gresset har sluttet å vokse, og den kuperte skogsbanen er omgitt av vakre høstfarger. Greenene er sådd med rødsvingel og engkvein. Alle greener er forskjellig bygd, basert på de erfaringer som klubben hadde gjort før de ble bygget. Anlegget brukes også til skiløyper. Sist vinter ble en løype lagt rett over en green, men god dialog skal hindre slike tabber neste vinter. Driving rangen heller mot syd og er tidlig bar, men om vinteren er den en

Eiker golfklubb har en skogsbane i vakre omgivelser på åsen like sør for Mjøndalen. Foto: Tore Olsen

"I morgen heter vårt i dag - i går,
og all vår fremtid heter fortid siden,
men det forklarer at hvert nu vi når
er selve evigheten midt i tiden."

Herman Wildenvey (1886 - 1959)

perfekt akebakke. Alt ligger til rette for at klubbhuset også kan gjøre nytte som samlingssted på fine vinterdager. Vinterskadene dette året var ikke så omfattende som litt nærmere kysten, men det var mye å ta tak i for den nye greenkeeperen som startet opp i vår; Sverre Martinsen.

Sverre, som har lang erfaring både fra Oslo og Stavanger golfklubb sier at han opplever dette som en jobb i den andre enden av skalaen. Her er han helt alene (han har bare hjelp den dagen i måneden da han skal så/dresse), og maskinparken er så liten som det går an. Øverst på ønskelista står en ny greenklipper med tee-aggregater fra Hako, for neste år skal det bli noen gressutslag. Det gir også mulighet til å klippe forgreen og greenkrage slik at

banen presenterer seg finere. Etter at to gamle klipper brøt sammen, klippes nå fairway og rough med en Merlin rotor slepeklipper. Sverre synes det er rart at ikke flere små klubber satser på en slik maskin. Det tar 10-15 minutter å stille om klippehøyden, men det går raskt å klippe store arealer og den krever nesten ikke vedlikehold. Traktoren kommer også mye bedre fram over myrområder og jord med dårlig bære-evne enn vanlige klippere.

Det var mye filt i greenene her da jeg kom. Jeg bruker piggene på en gammel såmaskin til å lufte med før jeg dresser. I tillegg har jeg hatt nytte av kompostproduktene til Espen Bergmann i Grønt AS. Det er blitt frigjort mye næring fra filten, og jeg har brukt mindre enn 1 kg nitrogen i år. Gjødelspro-

duktene kommer fra Floratine Norge. I løpet av sommeren har jeg blitt kvitt mye tunrapp og fått sådd inn varig gras. Aerovatoren til Tor Mjøen har også hatt god effekt på fairways og greenområder, sier Sverre.

Det er en driftsbygning på gården, men noe redskap og utstyr er plassert ved to containere som ligger mer sentralt på banen. Det er ikke mange maskiner å passe på. En greenklipper, slepeklipperen, dresser, såmaskin og ei håndsprøyte. Det er sårbart. Sverre trives med allsidig og selvstendig arbeid, men legger ikke skjul på at han ønsker seg en arbeidsplass som kan tilby helårs sysselsetting. Det er en stykke vei å kjøre fra og til hjemmet på Sundvollen, men han unngår rush både i trafikken og på banen med å starte grytidlig og avslutte i god tid før ettermiddagsrushet.

Klubben disponerer ikke mye redskaper. Såmaskinen fungerer som lufte. To containere står sentralt på banen og rommer det mest brukte utstyret. Neste år vil Sverre bygge tak over

Denne slepeklipperen brukes både til fairway og rough. Den er effektiv, robust og krever lite vedlikehold.

Eiker golfklubb fikk spillemidler til blant annet videre utbygging. To nye hull, bygd på dugnad av tidligere daglig leder, vil stå klare i august neste år. Foto: Tore Olsen

B**Returadresse:**

Norwegian Greenkeepers Association

Myhreuveien 28

3483 Kana – Holmsbu

NORGE

TOTALLEVERANDØR AV DRIFTSMIDLER TIL VEDLIKEHOLD OG BYGGING AV GOLF- OG FOTBALLANLEGG

Espen Bergmann – Mobil: 46 41 79 09

Epost: espen.bergmann@felleskjopet.no

Egil Andersen – Mobil: 90 62 88 41

Epost: Egil.Martin.Andersen@felleskjopet.no*Ta kontakt for en hyggelig fagprat!***GRØNT AS**

Salg av driftsmidler og rådgivning innen alt av grøntanlegg
Alt av driftsmidler til bygging og vedlikehold av golfbaner,
fotballbaner og kommunale og private grøntanlegg
Din naturlige leverandør av driftsmidler til grøntanlegg

Din partner – når kvalitet teller